

Потенційне включення Російської Федерації до Чорного списку FATF та визнання Російської Федерації країною-спонсором тероризму Урядом Сполучених Штатів Америки

ЧАСТИНА I

Цю серію публікацій підготовлено для того, щоб запропонувати аудиторії стислий огляд підстав, процедури та безпосередніх юридичних наслідків включення Російської Федерації до Чорного списку FATF (тут та далі, якщо не зазначено інше – "**Чорний список**") та визнання Російської Федерації (тут та далі – "**РФ**") країною-спонсором тероризму (тут та далі, якщо не зазначено інше – "**Спонсор тероризму**") (далі разом, якщо не зазначено інше, з включенням країни до Чорного списку – "**Інструменти впливу**") з боку Уряду Сполучених Штатів Америки (тут та далі, якщо не зазначено інше – "**Уряд США**") у зв'язку з неспровокованою та невинуватеною військовою агресією Російської Федерації проти України та її народу (тут та далі, якщо не зазначено інше – "**Військова агресія**") для того, щоб надати стислий загальний огляд підстав, процедури та безпосередніх можливих юридичних наслідків застосування Інструментів впливу до РФ у зв'язку з Військовою агресією.

У фокусі цієї та наступних статей з цієї теми ключову роль відігравали наступні питання, які були розглянуті нами через призму рекомендацій та передових практик FATF:

- 1) FATF: статус, мета діяльності, учасники;
- 2) Визнання країни спонсором тероризму з боку Уряду США: процедура та юридичні наслідки;
- 3) Чорний список FATF: загальні аспекти та країни з Чорного списку;
- 4) Критерії та підстави включення країни до Чорного списку та юридичні наслідки; та
- 5) Процедура та наслідки включення країни до Чорного списку та безпосередні юридичні наслідки такого включення.

РОЗДІЛ I

FATF: СТАТУС, МЕТАДІЯЛЬНОСТІ, УЧАСНИКИ

FATF – міжнародна урядова організація, заснована у 1989 році, до складу якої входять усі країни так званої "Великої сімки", а також такі міжнародні організації як Європейська комісія та Рада співробітництва арабських держав Перської затоки. Провідні міжнародні правоохоронні організації, міжнародні та регіональні фінансові організації, а також спеціалізовані установи ООН мають статус спостерігачів у FATF.

Метою діяльності FATF є розробка передових практик та стандартів у сфері протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму, а також впровадження таких стандартів у правотворчу та правозастосовну практику держав.

РФ є постійним членом FATF починаючи з 2003 року. Україна хоча й не є повноцінним членом FATF, однак активно бере участь у так званих взаємних оцінюваннях FATF¹ та подає звіти про виконання рекомендацій FATF², наданих за результатами таких оцінювань.

---

¹ <https://www.fatf-gafi.org/countries/u-z/ukraine/documents/mutualevaluationofukraine.html>

² <https://www.fatf-gafi.org/publications/mutualevaluations/documents/fur2-ukraine-2020.html>; <https://www.fatf-gafi.org/publications/mutualevaluations/documents/fur-ukraine-2019.html>

РОЗДІЛ II

ВИЗНАННЯ КРАЇНИ СПОНСОРОМ ТЕРОРИЗМУ З БОКУ УРЯДУ США

Розділ 2.1. Підстави та порядок визнання країни спонсором тероризму з боку Уряду США

Країни, визнані Державним департаментом США як такі, що неодноразово надавали підтримку актам міжнародного тероризму, визначаються відповідно до трьох законів: розділу 1754(с) Закону про дозвіл на національну оборону на 2019 фінансовий рік, розділу 40 Закону про контроль експорту озброєння та розділу 620А Закону про іноземну допомогу (1961 року). Загалом чотири основні категорії санкцій, які тягне за собою таке визнання, включають обмеження на іноземну допомогу США; заборона на експорт і продаж оборонної продукції; певний контроль за експортом товарів подвійного використання; а також різні фінансові та інші обмеження.

Надання статусу держави-спонсора тероризму відповідно до трьох вищезазначених законів також тягне за собою накладення відповідальності на країни та осіб, які здійснюють торгівлю з такими державами. На даний момент, чотирьом державам надано статус спонсорів тероризму відповідно до вищезазначених законів: Куба, Корейська Народно-Демократична Республіка (Північна Корея), Іран та Сирія.

Розділ 2.2. Юридичні наслідки визнання країни такою, що фінансує тероризм

Визнання країни Спонсором тероризму може мати суттєві та негайні юридичні наслідки для такої країни та її агентів. Так, у випадку такого визнання, до країни-спонсора застосовуються такі чотири основні категорії санкцій, що впливають зі статусу країни-спонсора:

01

заборона зовнішньої допомоги від США

02

заборона на експорт та продаж оборонних товарів

03

певні заходи експортного контролю щодо товарів подвійного призначення

04

різні інші обмеження фінансового та іншого характеру

Крім цього, на додачу до перелічених вище заходів, до країни-спонсора можуть бути застосовані інші санкційні обмеження. Для того, щоб більш детально розглянути можливі практичні заходи, які Уряд США вживає по відношенню до країн, які були визнані спонсорами тероризму, може бути провести кейс-стаді стосовно, наприклад, Ірану або КНДР.

З точки зору тривалості перебування країни у переліку країн, які є спонсорами тероризму, ми не виявили будь-яких явних часових обмежень. Наприклад, Уряд США визнав Іран країною, яка фінансує тероризм, у 1984 році, та вже майже 40 років Іран перебуває у списку країн-спонсорів тероризму³.

³ <https://www.state.gov/reports/country-reports-on-terrorism-2020/>

РОЗДІЛ III

ЧОРНИЙ СПИСОК FATF: ЗАГАЛЬНІ АСПЕКТИ ТА КРАЇНИ З ЧОРНОГО СПИСКУ

У своїй практиці FATF використовує диференційований підхід до визначення ступеню загрози, яка потенційно надходить від тієї чи іншої країни. За певних обставин, FATF може віднести країну до або так званого Чорного списку, або до Сірого списку FATF. Як було зазначено у "Вступі" до цього Звіту, для цілей поточного аналізу ми не розглядали підстави, процедуру та юридичні наслідки включення країни до Сірого списку FATF. Водночас, за потреби, ми будемо раді також висвітлити це питання.

Чорний список включає ті країни, які, на думку FATF, мають "істотні стратегічні вади" у їхньому нормативно-правовому регулюванні боротьби з відмиванням грошей та фінансування тероризму. Країни, включені до Чорного списку, являють собою суттєві кримінально-правові ризики для фінансових систем. Потенційно, країни, включені до Чорного списку, можуть бути залучені до різних видів протиправної діяльності, в тому числі, поширення зброї масового знищення. Також, такі країни можуть уникати запровадження заходів щодо боротьби з фінансуванням тероризму та відмивання грошей, передбачені планом дій FATF.

З огляду на це, FATF закликає своїх членів запроваджувати більш інтенсивні комплаєнс-практики по відношенню до країн, включених до Чорного списку у порівнянні з тими країнами, які потрапили до Сірого списку. Серед таких заходів може бути, серед іншого, поглиблений аналіз будь-яких відповідних фінансових та інших операцій.

Станом на квітень 2022 року, до Чорного списку включені такі країни:

- 1) Іран⁴ та
- 2) Корейська Народно-Демократична Республіка ("КНДР")⁵.

У контексті співставлення двох Інструментів впливу (включення країни до Чорного списку та визнання країни Спонсором тероризму Урядом США), необхідно зауважити, що будь-яке таке порівняння є радше аналітичним, базується на абстрагованих категоріях та має обмежену практичну цінність. З огляду на те, що застосування одного з Інструментів впливу не є обов'язковою передумовою застосування іншого Інструменту впливу, не виключає можливість одночасного або окремого застосування таких Інструментів впливу, є підстави вважати, що ці Інструменти впливу являють собою не різні вектори однієї площини, а є самостійними та самодостатніми засобами, які можуть бути використані кумулятивно. При цьому, їх суттєво споріднює мета та бажані наслідки їхнього застосування.

Проміжний висновок

Враховуючи викладене вище, ми схильні вважати, що включення країни до Чорного списку та визнання країни спонсором тероризму з боку Уряду США є самостійними та незалежними інструментами, які можуть бути застосовані як окремо, так й спільно, як одночасно, так й у різний час. Більше того, існують випадки одночасного застосування цих двох Інструментів впливу до однієї країни. Наприклад, Іран та КНДР визнані країнами-спонсорами тероризму⁶ та одночасно включені до Чорного списку⁷. При цьому, низка інших країн (Сирія та Куба) визнані такими, що є спонсорами тероризму, проте не включені до Чорного списку⁸. Процедура, критерії та можливі наслідки включення Російської Федерації до Чорного списку та визнання її країною-спонсором тероризму з боку Уряду Сполучених Штатів Америки на агресивну війну Росії проти України будуть розглянуті у другій статті цієї серії.

⁴ <http://www.fatf-gafi.org/publications/high-risk-and-other-monitored-jurisdictions/documents/call-for-action-february-2020.html>

⁵ <http://www.fatf-gafi.org/publications/high-risk-and-other-monitored-jurisdictions/documents/call-for-action-february-2020.html>

⁶ <https://www.state.gov/state-sponsors-of-terrorism/>

⁷ <http://www.fatf-gafi.org/publications/high-risk-and-other-monitored-jurisdictions/documents/call-for-action-february-2020.html>

⁸ <http://www.fatf-gafi.org/publications/high-risk-and-other-monitored-jurisdictions/documents/call-for-action-february-2020.html>

УЗАГАЛЬНЕНІ ВИСНОВКИ

Україна протягом багатьох років співпрацює з FATF та бере активну участь у великій кількості ініціатив FATF. Максимально можливою мірою, українське законодавство синхронізоване з найкращими практиками FATF, а органом, який уповноважений представляти Україну перед FATF, є Державна служба фінансового моніторингу України.

Національне законодавство Сполучених Штатів Америки передбачає низку інструментів впливу прямого та опосередкованого впливу на країни, які, на думку Уряду США, фінансують тероризм. Серед них – визнання країни спонсором тероризму. Серед основних наслідків такого визнання є: заборона зовнішньої допомоги від США; заборона на експорт та продаж оборонних товарів; певні заходи експортного контролю щодо товарів подвійного призначення; та різні інші обмеження фінансового та іншого характеру. Певною дією, таке визнання є інструментом прямої дії, який може бути посилений більш масштабними санкціями. Особливістю цього інструменту є те, що РФ, а також її сателіти, не мають прямого політичного впливу на прийняття Урядом США такого рішення, тобто Уряд США може ухвалити його ізолювано від політичного впливу інших країн. Крім того, цей інструмент не можна вважати "екстраординарним" заходом, адже США успішно застосовують його щонайменше майже 40 років (наприклад, Іран), та зараз йде активна публічна дискусія щодо нього. Тобто будь-які можливі звинувачення Уряду США з боку РФ в недружніх та агресивних діях мають бути відкинені.

У наступній публікації щодо перспектив та наслідків включення Російської Федерації до Чорного списку FATF та визнання її країною-спонсором тероризму з боку Уряду США будуть більш детально висвітлені підстави та можливі юридичні наслідки такої реакції з боку FATF та Уряду США на агресивну та невиправдану війну Російської Федерації проти України.

Якщо Ви б хотіли би отримати більше інформації з цієї та інших юридичних тем, будь ласка, слідкуйте за [сайтом Кінстеллар](#), а також нашими сторінками у соціальних мережах, або контакуйте з нашими експертами напряму.

Олександр Курдидик

Партнер, керівник практики
фінансового права, енергетики та
проектів, Київ

+380 067 507 7368

oleksandr.kurdydyk@kinstellar.com

Едуард Оленцевич

Юрист, Київ

+38 095 425 9003

eduard.olentsevych@kinstellar.com